

Sharenting: ปัญหาของเด็ก ปัญหาของครอบครัว หรือปัญหาที่สังคมไทยต้องขบคิดร่วมกัน¹

วรุฒม์ พงศ์พิพัฒน์²

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งทบทวนบริบทของพฤติกรรมการเผยแพร่รูปภาพและกิจกรรมของลูกผ่านสื่อสังคมออนไลน์โดยพ่อแม่ หรือพฤติกรรมแบบ Sharenting ซึ่งเริ่มกลายเป็นปัญหาและความเสี่ยงใหม่กำลังถูกพูดถึงทั่วโลกพฤติกรรมดังกล่าวสร้างความเสี่ยงที่เกิดต่อตัวเด็ก ได้แก่ ความปลอดภัยจากอาชญากรรม การแอบอ้างตัวตน การแพทย์ และสภาพจิตใจจากการเลี้ยงดูที่อาจนำไปสู่ความรู้สึกของลูกในอนาคต ไปจนถึงความขัดแย้งระหว่างตัวพ่อแม่และลูกที่อาจเกิดขึ้นเมื่อเด็กโตขึ้น และเกิดความไม่พอใจต่อภาพ วิดีโอ และเนื้อหาที่พ่อแม่เผยแพร่ไปแล้ว ผลการศึกษาในหลายประเทศพบว่าการที่พ่อแม่และสังคมมีความตระหนักรู้ถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากพฤติกรรมดังกล่าวจะสามารถบรรเทาปัญหาและความเสี่ยงของพฤติกรรมแบบ Sharenting ได้

ผลการศึกษาจำนวนมากบ่งชี้ว่าการเลี้ยงดูลูกในยุคศตวรรษที่ 21 มีสื่อสังคมออนไลน์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยอย่างที่ไม่ปฏิเสธไม่ได้ เพราะเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่เชื่อมโลกเข้าไว้ด้วยกันทำให้พ่อแม่มักหาข้อมูล

¹ วันที่รับพิจารณาบทความ 17 พฤศจิกายน 2566; วันที่ตอบรับบทความ 14 ธันวาคม 2566

² ช่างภาพข่าว-สารคดี/นักข่าวอิสระ

แบบแผนในการเลี้ยงดูลูก อินเทอร์เน็ตจึงเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือที่พ่อแม่ยุคใหม่ใช้ในการเป็นพ่อแม่ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ในขณะที่บางคนที่เป็นพ่อแม่ก็มักจะนำเสนอเนื้อหาเรื่องราวในชีวิตตนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งลูกเป็นส่วนสำคัญในเนื้อหาเหล่านั้น การเผยแพร่เนื้อหาของลูก ทั้งภาพ วิดีโอ และเรื่องราวต่างๆ นั้น ไม่เพียงแต่เป็นการประกอบสร้างตัวตน ความเป็นพ่อแม่เท่านั้น แต่เป็นการสร้างตัวตนของลูกขึ้นบนอินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นไปโดยปราศจากความยินยอมของลูก และกลับกลายเป็นความปกติที่เห็นได้ทั่วไป

การศึกษาประเด็นดังกล่าวในสังคมไทยพบว่า การไม่ขอความยินยอมของลูกในการเผยแพร่ภาพและวิดีโอ อาจมีที่มาจากแนวคิดที่หล่อหลอมสังคมไทยซึ่งไม่ได้ให้ความสำคัญด้านสิทธิส่วนบุคคลของลูกมากนัก แม่พ่อแม่จำนวนหนึ่งจะมีความเข้าใจ แต่บางส่วนก็เลือกที่จะเผยแพร่ภาพลูกด้วยเหตุผลว่าพ่อแม่เป็นผู้คัดกรอง และเรื่องราวที่ตนนำเสนอมีแต่เรื่องราวแง่บวกเท่านั้น ซึ่งเมื่อรวมเข้ากับกฎหมายที่ยังไม่ครอบคลุม และการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ในสังคมไทยที่ยังอยู่ในช่วงการพัฒนาความเข้าใจต่อปัญหาที่อาจเกิดขึ้น ทำให้ประเด็นนี้กลายเป็นประเด็นที่สังคมต้องวางบรรทัดฐานร่วมกัน เนื่องจากเป็นประเด็นที่ไม่ได้เกี่ยวข้องเพียงตัวพ่อแม่ และลูก แต่โยงเกี่ยวกับมิติอื่นในสังคม ซึ่งคำตอบและทางออกของการเตรียมการรับมือปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากพฤติกรรมแบบ Sharenting นั้น สังคมไทยต้องหาคำตอบในการสร้างกลไกป้องกันทั้งในทางกฎหมาย และการเผยแพร่ข้อมูลจากองค์กรที่

เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความรู้เท่าทันสื่อของประชาชนที่เป็นพ่อแม่ถึงผลที่
อาจตามมาจากการเผยแพร่ภาพลูก

คำสำคัญ: สื่อสังคมออนไลน์, การรู้เท่าทันสื่อ, การเผยแพร่ภาพลูก,
การเลี้ยงดูเด็ก

SHARENTING: THE PROBLEM TO WHOM; KIDS, FAMILY, OR THE WHOLE SOCIETY?

Varuth Pongsapipatt³

Abstract

This Article focuses on the Sharenting in Thailand which is the new wave of problem came with the worldwide using of social media. Parents construct the identity of themselves and the identity of their children, whether they are willing or not. This behavior might create risks to their child in various dimensions in terms of risks from crime identity, medical, and psychological that may lead their child to problems in near future.

In Thailand, some research shows the involvement of Sharenting behavior with the Thai social concept of children's right depend on the parents while Thai law changed. Thai parents sharing their kids photographs, videos, and information of their child with positive thought and many didn't reconsider about their child's risk. However,

³ Freelance Photography

some show us a debated and dilemma between pleasure, life, and management about raising children.

Studies show this issue relates to the whole part of society. Social workers, government officers, civil society, and parents should be involved to reconsidered about roles and responsibilities to managing and protecting children from risk of various problems in social media.

Keywords: Sharenting, social media, child rights, privacy

เกริ่นนำ

บทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ในชีวิตประจำวันของคนจำนวนมากคือการเป็นพื้นที่เผยแพร่ภาพ กิจกรรม และความคิดของเจ้าของบัญชีอยู่เป็นปกติและสามารถพบเห็นได้ทั่วไป ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงปรากฏการณ์ของการสร้างตัวตนบนโลกสื่อสังคมออนไลน์ เป็นที่น่าสังเกตว่าการนำเสนอเรื่องราวของผู้คนแม้เจ้าของบัญชีจะต้องการนำเสนออัตลักษณ์ตัวตนของตนเอง แต่ในขณะเดียวกันก็หลีกเลี่ยงการนำเสนอข้อมูลหรือเรื่องราวผู้คนรอบตัวไม่ได้

สื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ก และลิงคอิน มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างตัวตนเสมือนในโลกออนไลน์ของผู้ใช้งาน จุดประสงค์สำคัญของทั้งสองแพลตฟอร์มคือการกระตุ้นให้ผู้ใช้สร้างตัวตนที่จับต้องได้ในโลกออนไลน์ ผ่านการยืนยันตัวตนด้วยภาพถ่าย ในขณะเดียวกันแพลตฟอร์มก็ใช้ฐานข้อมูลได้มาจากผู้ใช้ไปสร้างมูลค่าในด้านการโฆษณาบนแพลตฟอร์มของตนเอง Dijck, J.V. (2013) อธิบายว่าระบบใหม่ในโลกสื่อสังคมออนไลน์ ที่เปิดโอกาสให้ผู้ใช้ได้เผยแพร่เรื่องราวในชีวิตประจำวัน และความคิดเห็น ได้เปลี่ยนชุดข้อมูลเหล่านั้นไปสู่การประกอบสร้างตัวตนของผู้ใช้ ที่ทำได้ด้วยตัวผู้ใช้เอง หรือ กล่าวคือเป็นตัวตนที่สร้างและเลือกที่จะเป็นได้

ความสะดวกและฟังก์ชันต่างๆ ของแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่เอื้อให้การประกอบสร้างตัวตนเสมือนเป็นไปได้ในลักษณะที่ผู้ใช้สามารถเลือกนำเสนอข้อมูลที่สะท้อนตัวตนได้ จัดสรรวิธีการและเนื้อหาได้ พร้อมทั้งควบคุมเนื้อหาได้ด้วยตนเอง ยิ่งส่งเสริมให้ผู้ใช้งาน

นิยมสร้างตัวตนในแง่มุมที่ตนต้องการเลือกที่จะให้คนเห็นภาพลักษณ์แบบเฉพาะเจาะจงตามที่ใจปรารถนา ความสะดวกและความนิยมเหล่านี้มักทำให้ผู้ใช้จำนวนมากก็มีแนวโน้มที่จะละเลยการระมัดระวังในการนำเสนอข้อมูล และไม่ได้คาดการณ์ถึงผลลัพธ์และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นตามมาจากการนำเสนอเนื้อหา หรือไม่ได้คิดถึงลักษณะของการได้รับการตอบสนองจากสังคมในอินเทอร์เน็ตที่มีตั้งแต่การแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย และอาจมีความรุนแรงในการวิพากษ์วิจารณ์ ไปจนถึงการนำข้อมูลไปใช้ต่ออย่างไม่สมควร เช่น การนำไปสร้างตัวตนปลอมเพื่อหลอกลวงคนอื่น เป็นต้น

ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อพิจารณาว่าผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์เป็นมนุษย์ ที่ดำรงอยู่ในสังคมมีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้างในฐานะมนุษย์คนหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์กับคนใกล้ชิดตัวในบทบาท “ครอบครัว” เช่น การเป็นพ่อแม่ การเป็นลูก การเป็นผู้ปกครอง ดังนั้นเนื้อหาที่นำเสนอตัวตนของผู้ใช้งานจึงไม่ได้เกี่ยวโยงเพียงข้อมูลของตัวเองเท่านั้น แต่เกี่ยวโยงกับมนุษย์คนอื่นๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย เช่น การสร้างตัวตนความเป็นครอบครัวของสามีและภรรยาในสื่อสังคมออนไลน์เอง ก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะมีเรื่องราวของอีกคนอยู่เป็นส่วนประกอบของเรื่องราวนั้นด้วย เนื่องจากความเป็นคู่รัก และความเป็นครอบครัวก็นับเป็นสายสัมพันธ์ที่สำคัญในฐานะมนุษย์ และเป็นส่วนสำคัญในการบ่งบอกความเป็นตัวตนที่สามารถนำไปประกอบสร้างผ่านการเผยแพร่บนสื่อสังคมออนไลน์ได้

ในกลุ่มผู้ใช้งานที่อยู่ในบทบาทพ่อแม่ หรือบทบาทของผู้ปกครองนั้น สิ่งที่สร้างบทบาทนั้นได้ชัดเจนที่สุดคือการมีอยู่ของลูก ทำให้พ่อแม่จำนวนหนึ่งให้ความสำคัญกับการเผยแพร่เรื่องราวของ “ลูก” ที่เป็นคนสำคัญในชีวิตของพวกเขา และมักทำไปโดยใช้วิจารณญาณของตนเองเป็นที่ตั้งฝ่ายเดียว ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทของความเป็นพ่อแม่ที่มีอำนาจเหนือกว่าลูก ในระบบความสัมพันธ์ของครอบครัว

การที่พ่อแม่มักเผยแพร่ภาพลูกด้วยความชื่นชมยินดีแม้เป็นเรื่องที่ดูเหมือน “ปกติ” ในสังคม แต่ปรากฏการณ์ดังกล่าวเหมือนเหรียญสองด้านที่เนื้อหาเกี่ยวกับเด็กสามารถสร้างความรู้สึกชื่นใจในกลุ่มญาติและเพื่อนสนิท แต่ก็ยังมีผลกระทบเชิงลบตามมาด้วยเช่นกัน บทความนี้จึงมุ่งหมายที่จะอภิปรายเรื่องดังกล่าว โดยอาศัยข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาลักษณะการประกอบสร้างความเป็นพ่อแม่ของผู้คนที่กำลังเข้าสู่บทบาทใหม่ในชีวิต ในบริบทที่มีสื่อสังคมออนไลน์แทรกซอนอยู่ในชีวิตประจำวัน พ่อแม่จึงถ่ายทอดอัตลักษณ์ของความเป็นพ่อแม่และสร้างตัวตนบนสื่อสังคมออนไลน์ การสร้างสถานะความเป็นพ่อแม่ที่มีชีวิตอีกหนึ่งชีวิตเสริมขึ้นมาในบทบาทใหม่อันแสนสำคัญก็เป็นเรื่องที่คนจำนวนมากอยากส่งต่อตัวตนเหล่านั้น เพื่อแสดงออกความเป็นตัวของพวกเขา แต่ถึงกระนั้นก็มีด้านลบที่น่ากังวลเกิดขึ้นพร้อมๆ กัน

การสร้างตัวตนของความเป็นพ่อแม่

การเผยแพร่ภาพลูกของคนที่เป็นพ่อแม่เป็นกิจกรรมที่พบเห็นได้มากในสื่อสังคมออนไลน์ พบได้ทั้งในไทยและต่างประเทศ จนมีการ

บัญญัติศัพท์เป็นคำว่า Sharenting ซึ่งมาจาก Share รวมกับ Parenting โดยคำนี้มีความหมายว่าการเผยแพร่ข้อมูลส่วนตัวของลูก หรือเด็กที่ตนเลี้ยงดูบนสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งข้อมูลส่วนตัวในที่นี้มีความหมายรวมถึง ภาพ วิดีโอ เรื่องราวในชีวิต และการอัปเดตข้อมูลของเด็ก (Dogan Keskin, A., et al., 2023)

การเผยแพร่ภาพลูกของพ่อแม่ในสมัยใหม่นั้น อาจเริ่มได้ตั้งแต่การอยู่ในครรภ์ ไปจนถึงการเขียนข้อความบันทึก วิดีโอ ภาพถ่ายอัลตราซาวด์ และบริบทต่างๆ ของลูกหลังคลอด สิ่งเหล่านี้สร้างตัวตนของลูกจากมุมมองของพ่อแม่ขึ้นมา และถูกเผยแพร่ลงบนสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ยูทูบ และอินสตาแกรม เป็นต้น (ปาณิภา สุขสม, 2563) การเผยแพร่ภาพและข้อมูลต่างๆ ของลูกนับตั้งแต่การเกิด การเติบโต และช่วงเวลาสำคัญต่างๆ ได้ประกอบสร้างความเป็นตัวตนของผู้ใช้ ให้กลายเป็นพ่อแม่ของลูก ผ่านการเผยแพร่เหตุการณ์ในชีวิตและกิจกรรมที่แสดงถึงบทบาทของการเป็นพ่อแม่ลงบนสื่อสังคมออนไลน์ ให้ผู้ที่เชื่อมต่อด้วยได้เห็น ในแง่มุมที่พ่อแม่เหล่านั้นสรรค์สร้างและเลือกเผยแพร่ด้วยตัวเอง นอกจากนี้การสร้างตัวตนความเป็นพ่อแม่ก็ยังนำไปสู่การใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ของพ่อแม่ยุคใหม่ ทั้งการเป็นพื้นที่ศึกษาหาข้อมูลการเรียนรู้ความเป็นพ่อแม่ ไปจนถึงมีสถานะเป็นสังคมเสมือนที่จะช่วยให้พ่อแม่จากต่างพื้นที่ได้ปรึกษาหารือ แบ่งปันวิธีการเลี้ยงลูก ไปจนถึงการขัดเกลาพ่อแม่ให้สามารถดำรงบทบาทนี้ได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผ่านแลกเปลี่ยนข้อมูลการดูแลลูกกับพ่อแม่คนอื่นๆ (Lupton, Deborah & Pedersen, Sarah & Thomas,

Gareth., 2016). หรือกล่าวคือ การสร้างตัวตนความเป็นพ่อแม่ผ่านการเผยแพร่ภาพ ข้อมูล วิดีโอของลูกไม่เพียงแต่ประกอบสร้างความเป็นตัวตนของผู้ใช้ในฐานะพ่อแม่ แต่ตัวตนเหล่านั้นยังถูกนำไปใช้เพื่อติดต่อ แลกเปลี่ยน และหารีอกับกลุ่มพ่อแม่ด้วยกันบนสื่อสังคมออนไลน์

ไม่เพียงแต่สร้างตัวตนของความเป็นพ่อแม่เท่านั้น แต่การเผยแพร่ภาพลูกของพ่อแม่ยังได้สร้างตัวตนลูกของตนลงบนสื่อสังคมออนไลน์ ทั้งโดยรู้ตัว และโดยไม่รู้ตัว ตัวตนที่ถูกสร้างขึ้นของลูกกลายเป็นรอยเท้าบนโลกดิจิทัล ติดตัวลูกบนโลกออนไลน์ ซึ่งส่งผลให้ลูกต้องพบเจอกับปัญหาของความเป็นส่วนตัว โดยจากเดิมที่ไม่มีตัวตนในโลกออนไลน์ กลับกลายเป็นมีตัวตน และไม่อาจลบออกได้ (Livingstone, S. et al., 2018) ยิ่งไปกว่านั้นการสร้างตัวตนของลูกนั้น ไม่อาจละเลยข้อเท็จจริงที่ว่าพ่อแม่เป็นผู้กระทำไปได้ และโดยส่วนใหญ่พ่อแม่มักเผยแพร่โดยได้รับการยินยอมจากลูก ด้วยเหตุผลนานัปการ เช่น อายุของลูกยังเด็กอยู่ตัดสินใจเองไม่ได้ เป็นต้น ซึ่งบทบาทของพ่อแม่ในการสร้างตัวตนของลูกบนสื่อสังคมออนไลน์นั้น พ่อแม่เป็นทั้งผู้คุม ประตูข้อมูล ในการปกป้อง คัดกรอง โดยเฉพาะรูปภาพและวิดีโอที่พ่อแม่จำเป็นต้องคอยกำกับดูแลครอบตัวไม่ให้เผยแพร่ภาพ วิดีโอ และข้อมูลส่วนต่างๆ ของลูกตน ในขณะที่ตัวพ่อแม่ก็เป็นผู้มีอำนาจนำในการเล่าเรื่องราวของลูก เพราะภายใต้เงื่อนไขการรับรู้ของช่วงวัย พ่อแม่มีอำนาจสิทธิ์ขาดในการคัดกรองสิ่งที่ตนคิดว่าเหมาะสมให้แก่ลูก ทว่าบทบาทในการเป็นผู้มีอำนาจในการเผยแพร่ภาพลูกในสื่อสังคมออนไลน์ก็อาจเปลี่ยนเป็นความขัดแย้งที่ร่อปะทุเมื่อลูกเติบโตขึ้น และไม่พอใจใน

การเปิดเผยข้อมูลของพวกเขาโดยปราศจากความยินยอม (Steinberg S.B., 2017)

ในประเทศไทยอีกประเด็นที่น่าสนใจในการทำความเข้าใจเรื่อง การเผยแพร่ภาพลูก คือโครงสร้างทางสังคม ที่ลูกถูกมองว่าเป็นสมบัติหนึ่งของพ่อแม่ ทั้งยังมีสถานะในความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ต่ำกว่าพ่อแม่ อย่างเห็นได้ชัด ทำให้การนำเรื่องราวของเด็กไปใช้เพื่อตอบสนองต่อพ่อแม่เป็นสิ่งที่ถูกทำให้เป็นเรื่องปกติ เช่น การสร้างความบันเทิง หรือการอวดลูกผ่านการเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ (ปาณิกา สุขสม, 2563) พฤติกรรมเหล่านั้นเป็นทั้งภาพสะท้อนของการสร้างตัวตน และการสร้างความชอบธรรมให้พ่อแม่มีอำนาจสิทธิขาดในการตัดสินใจเผยแพร่ภาพ และวิดีโอของลูกโดยไม่จำเป็นต้องถามความยินยอมก่อน ซึ่งนำไปสู่ข้อถกเถียงถึงความเหมาะสมในการเผยแพร่ภาพลูกผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เนื่องจากการกระทำดังกล่าวอาจก่อให้เกิดปัญหาตามมา

แรงจูงใจการเผยแพร่ภาพลูกในประเทศไทย

แม้ในทางวิชาการจะอธิบายการประกอบสร้างตัวของพ่อแม่เป็นหลัก แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าการเผยแพร่ภาพลูกนั้น มีแรงจูงใจของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในฐานะบันทึกความทรงจำ ของทั้งตัวพ่อแม่ และของลูก เนื่องจากพื้นที่เก็บข้อมูลของสื่อสังคมออนไลน์ และความสะดวกในการจัดการ แต่ก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าการสร้างความรู้สึกลทางจิตใจ เช่น ทำด้วยความรู้สึกภาคภูมิใจ หรือการต้องการแบ่งปันเรื่องของลูกในฐานะพ่อแม่ เป็นเหตุสำคัญในการเผยแพร่ภาพลูก และเมื่อ

ตัดสินใจที่จะเผยแพร่ภาพลูกแล้ว สิ่งที่ต้องคำนึงตามมาความ
ระแวดระวังที่พ่อแม่มีในการเผยแพร่ภาพลูก

การศึกษาเชิงปริมาณของณัฐสรिता จันทน์น้อย (2565) ซึ่งทำ
การสำรวจพ่อแม่จำนวน 412 คนพบว่าพ่อแม่ที่มีการเผยแพร่ภาพลูกใน
สื่อสังคมออนไลน์นั้น มี 385 คน เป็นร้อยละ 93.4 ของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่ง
พ่อแม่ที่เผยแพร่ภาพลูกนั้นส่วนใหญ่ร้อยละ 30.8 เผยแพร่ผ่านสื่อสังคม
ออนไลน์ด้วยเหตุผลของความภาคภูมิใจ รองลงมาร้อยละ 26 เป็น
เหตุผลของการมีพื้นที่บันทึกความทรงจำของลูก ร้อยละ 18.9 เป็น
เหตุผลของการอัปเดตเรื่องราวของลูก โดยกลุ่มตัวอย่างบางส่วนได้ระบุ
ในการสัมภาษณ์เชิงลึกว่า อยากให้เป็นการบันทึกเรื่องราวส่วนตัวของลูก
เมื่อลูกโตขึ้นก็สามารถมาย้อนดูได้ เป็นบันทึกความทรงจำของลูกที่ยังจำ
ความไม่ได้ และจะไม่มีความทรงจำที่ไม่ดีของลูก

ณัฐสรिता จันทน์น้อย (2565) ยังได้อธิบายต่อว่า แรงจูงใจของ
พ่อแม่ในการเผยแพร่ภาพลูกในสื่อสังคมออนไลน์นั้น ยังแบ่งได้เป็น 1.
แรงจูงใจด้านเทคโนโลยีที่สามารถใช้บันทึกความทรงจำ และพัฒนาการ
ที่สำคัญของลูก 2. แรงจูงใจด้านปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคมออนไลน์
โดยเฉพาะเพื่อนและครอบครัว และ 3. แรงจูงใจด้านอารมณ์ เช่น การ
เผยแพร่ชุดความทรงจำพิเศษ อย่างการสอบเข้าเรียนต่อได้ หรือ การส่ง
ต่อความสุขให้แก่ผู้อื่นๆ ในแวดวงผู้คนที่รู้จักกันบนสื่อสังคมออนไลน์

ในขณะที่พ่อแม่ที่ไม่เผยแพร่ภาพลูกในสื่อสังคมออนไลน์นั้น มี
ร้อยละ 6.6 จากกลุ่มตัวอย่าง 412 คน หรือ 27 คน มีความเห็นโดยรวม
แบ่งเป็น 1. แม้จะมีการบันทึกภาพไว้ แต่การเผยแพร่เป็นสิทธิส่วน

บุคคลของลูกค้า จึงเลือกที่จะให้ลูกค้าเลือกได้เองเมื่อโตขึ้นว่าจะเผยแพร่หรือไม่ ไปจนถึงไม่यरกรูล้ำความเป็นส่วนตัวของลูกค้า 2. การเผยแพร่เนื้อหาของลูกค้าเป็นเรื่องไม่เหมาะสมและอาจส่งผลเสียในอนาคตได้ 3. เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เผยแพร่เรื่องราวของตัวเองลงบนสื่อสังคมออนไลน์อยู่แล้ว จึงเลือกไม่เผยแพร่เรื่องราวของลูกค้าด้วย 4. ไม่ต้องการให้มีผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์คนอื่นๆ มีการตอบโต้ต่อเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับลูกค้าของตน และ 5. ไม่เผยแพร่ภาพลูกค้าเพราะสามีหรือภรรยาของตนมีบทบาทหลักในการเผยแพร่ภาพลูกค้าอยู่แล้ว ทำให้เนื้อหาของลูกค้ามีไม่มากจนเกินไป (ณัฐสริตา จันทน์น้อย, 2565)

จากประเด็นของแรงจูงใจในการเผยแพร่ภาพลูกค้าของพ่อแม่ในฐานะการบันทึกความจำที่ ณัฐสริตา จันทน์น้อย (2565) อธิบายนั้น มีการให้เหตุผลของพ่อแม่จำนวนหนึ่งในการเผยแพร่ภาพลูกผ่านงานของธนัช ตั้งคะประเสริฐ (2559) ว่าเป็นไปเพราะพ่อแม่มองว่าสื่อสังคมออนไลน์อย่างเฟซบุ๊กมีบทบาทเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สามารถใช้ในฐานะอัลบั้มรูปของครอบครัว เพราะทำการจัดเก็บได้ง่าย มีพื้นที่ไม่จำกัดเผยแพร่ได้อย่างรวดเร็ว มีลูกเล่นในการย่อนรูปภาพในอดีตของผู้ใช้ในฐานเครื่องมือบันทึกประวัติศาสตร์ตัวตน ทั้งยังไม่มีค่าใช้จ่ายและเวลาที่เสียไปในการล้างอัดรูป รวมไปถึงเฟซบุ๊กยังมีประโยชน์ในแง่การสร้างคามเพลิดเพลินของการรับรู้ความเคลื่อนไหวของเพื่อนในแวดวงสังคมของผู้ใช้ เป็นพื้นที่ปฏิสัมพันธ์อัปเดตชีวิตของกันและกัน โดยการศึกษาได้แบ่งเป็นกลุ่มพ่อแม่ที่ตั้งค่าความเป็นส่วนตัวในเฟซบุ๊ก กลุ่มที่ไม่ตั้งค่าความเป็นส่วนตัวในเฟซบุ๊ก และกลุ่มที่ไม่โพสต์ภาพลูกเลย โดยในกลุ่ม

หลังพบว่าแม้จะมีเทคโนโลยีในการบันทึกภาพใหม่ๆ ที่สามารถเผยแพร่รูปลงบนสื่อสังคมออนไลน์ได้เลย แต่เลือกที่จะไม่เผยแพร่ เนื่องจากมองว่าไม่ปลอดภัยที่จะทำ และคอยกำชับให้คนรอบตัวไม่นำภาพลูกของตนไปเผยแพร่ ซึ่งในกลุ่มนี้มีเพียงร้อยละ 6.6 ของพ่อแม่ในกลุ่มตัวอย่างเท่านั้น

จากการศึกษาพ่อแม่ที่เผยแพร่ภาพลูกผ่านสื่อสังคมออนไลน์พบว่าความระมัดระวังในการเผยแพร่ภาพของลูกนั้น มุ่งไปที่ความใส่ใจของภาพลักษณะในอัตลักษณ์ตัวตนของตนผ่านสายตาของบุคคลอื่นมากกว่าที่จะมุ่งเน้นที่ความปลอดภัย เพราะเมื่อสอบถามแล้ว พ่อและแม่จำนวนหนึ่งสนใจที่การไม่เผยแพร่ภาพของลูกที่มีองค์ประกอบซ้ำๆ เพราะกลัวบุคคลอื่นที่จะเข้าถึงภาพที่เผยแพร่จะเบื่อหน่าย (ธนะรัชต์คงคะประเสริฐ, 2559)

ทั้งนี้หากเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอินฟลูเอนเซอร์ หรือพ่อแม่ที่มีการเปิดเฟซบุ๊กแฟนเพจที่เกี่ยวข้องกับลูก และมีคนติดตามเป็นจำนวนมาก มักมีแนวโน้มจะระมัดระวังการเผยแพร่ในเรื่องของอัตลักษณ์ของลูกและผลที่ตามมามากกว่า โดยพ่อแม่ทั้งหมดเชื่อว่า จะไม่เกิดปัญหาเรื่องความขัดแย้ง ของโลกเป็นจริง และโลกเสมือนในสื่อสังคมออนไลน์ เนื่องจากการเผยแพร่จากมุมมองของพ่อแม่ที่มีความห่วงใยในตัวลูก และไม่ได้บังคับให้ลูกทำ หรือไม่ทำอะไร โดยบางรายใช้วิธีการรอคอยให้ลูกพร้อม ปรับกิจกรรมให้ดูน่าสนใจ ให้ลูกอยากมีส่วนร่วมในการผลิตเนื้อหา นอกจากนี้พ่อแม่ในกลุ่มตัวอย่างนี้ ยังมีความระมัดระวังเรื่องความยินยอมของลูก เพราะคิดว่าการเป็นคนมีชื่อเสียงหรืออินฟลูเอน

เซอร์ อาจไม่ใช่ความต้องการของลูก พวกเขามีความระมัดระวังในการเผยแพร่ข้อมูลเฉพาะในชีวิตจริง เช่น ชื่อจริง นามสกุลจริง ไปจนถึงข้อมูลการศึกษา และสถานที่ที่ไปแบบเรียลไทม์ รวมไปถึงระมัดระวังการนำเสนอร่างกายของลูกมากเกินไป (พรณวดี ประยงค์¹, กานตชาติ เรืองรัตนอัมพร², 2565)

กฎหมายว่าด้วยภาพโป๊เปลือย

การนำเสนอร่างกายของลูกที่มากเกินไป อาจนำไปสู่การข้ามเส้นแบ่งของความโป๊เปลือย ซึ่งจากการศึกษาในประเทศไทยพบว่าความเข้าใจและความระมัดระวังเรื่องภาพโป๊เปลือยเด็กล้วนแตกต่างจากในต่างประเทศอย่างชัดเจน เนื่องด้วยสำหรับพ่อแม่ในประเทศไทยโดยเฉพาะที่ไม่ใช่อินฟลูเอนเซอร์มองว่าภาพโป๊เปลือยของลูกในช่วงวัยเด็กไม่ได้เป็นปัญหา หรืออาจส่งผลกระทบต่อลูกในอนาคต โดยธนรัช ตั้งคะประเสริฐ (2559) พบว่าพ่อแม่บางราย มีมุมมองต่อภาพโป๊เปลือยของลูกว่า เป็นเรื่องธรรมดา เนื่องจากประสบการณ์ในวัยเด็กที่ส่วนตัวมีภาพโป๊เปลือยในอัลบั้มภาพ ในขณะที่อีกรายมองว่า ไม่ผิดกฎหมาย เพราะภาพโป๊เปลือยไม่ได้ก่อให้เกิดความอนาจาร ต่างกับภาพโป๊เปลือยของผู้ใหญ่

ประเด็นการสนใจในสิทธิของเด็กที่เพิ่มพูนมากขึ้นในสังคมปัจจุบัน ได้นำไปสู่การเกิดกฎหมายที่ครอบคลุมการปกป้องสิทธิเด็กทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศ โดยในหลายประเทศเปิดโอกาสให้ลูกสามารถฟ้องร้องพ่อแม่ของตนได้ เหมือนในกรณีของ เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2559 เว็บไซต์ The Telegraph ได้เผยแพร่ข่าวของ อันนา ไม

เออร์ (Anna Maier) หญิงสาวชาวออสเตรีย อายุ 18 ปี ได้ฟ้องร้องพ่อแม่ของเธอในข้อหาเผยแพร่รูป เช่น ภาพอนาจารเปลือยกายในเปล ออกจากเพซบุ๊กภายใต้กฎหมายคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของออสเตรีย ซึ่งเธอเคยบอกกล่าวพ่อแม่ให้ลบภาพกว่า 500 ภาพออกแล้ว แต่พวกเขาปฏิเสธ เธอจึงดำเนินคดีทางกฎหมาย เนื่องจากการเผยแพร่ภาพของตนก่อให้เกิดผลเสีย และทำร้ายจิตใจเธอ แม้จะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตก็ตาม (Justin Huggler, 2016) ซึ่งในต่างประเทศอย่างประเทศสหรัฐอเมริกาก็มีกฎหมายที่ว่าด้วยการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวบนโลกออนไลน์ของเด็ก หรือ Children's Online Privacy Protection Act of 1998 เผยแพร่โดย Federal Trade Commission (2013) และร่างกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสที่ว่าด้วยการห้ามไม่ให้พ่อแม่เผยแพร่เนื้อหาลูกบนออนไลน์หากผิดศีลธรรมและกระทบต่อศักดิ์ศรีของลูก ได้ผ่านมติสภาแห่งชาติฝรั่งเศส (The French National Assembly) ซึ่งกฎหมายฉบับดังกล่าวนับได้ว่าเป็นกฎหมายฉบับแรกของโลกที่นิยามถึงการคุ้มครองสิทธิของลูกที่พ่อแม่เผยแพร่ผ่านทางออนไลน์ (ข่าวสด, 23 มีนาคม 2566)

สำหรับกฎหมายที่เกี่ยวกับการเผยแพร่ข้อมูลของประเทศไทย นอกเหนือจากกฎหมายที่ว่าด้วยการคุ้มครองเด็กแล้ว กฎหมายที่ว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเพิ่งเกิดขึ้นในปี 2562 ผ่านพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 กฎหมายดังกล่าวเป็นกฎหมายที่ว่าด้วยการควบคุมการเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลที่หมายรวมถึงภาพถ่าย ซึ่งการเผยแพร่อาจทำให้ตัวเจ้าของข้อมูลได้รับผลกระทบจาก

การเผยแพร่ นั้น ทำให้การขอการยินยอมในการถ่ายภาพและการเผยแพร่เริ่มเป็นจุดที่สังคมไทยเริ่มให้ความสำคัญ

จากประเด็นเรื่องกฎหมายที่เปิดโอกาสให้ลูกสามารถฟ้องร้องพ่อแม่ได้นั้น ธารณะธัช ตั้งคะประเสริฐ (2559) พบว่ากลุ่มตัวอย่างในการศึกษา กลับมองว่าเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ บางคนให้คำอธิบายว่าเป็นสิทธิของพ่อแม่ที่จะตัดสินใจเลือกสิ่งที่ดีที่สุดให้กับลูก เพราะลูกยังไม่มีวุฒิภาวะในการตัดสินใจด้วยตัวเอง บางคนกล่าวว่า เป็นสิ่งที่ไม่ยุติธรรมกับพ่อแม่ เพราะเผยแพร่ด้วยความรู้สึกดี บ้างก็อธิบายว่าสังคมไทยเป็นสังคมพุทธการให้ลูกฟ้องร้องพ่อแม่ เป็นการละเลยเรื่องมนุษยธรรม ความอาวุโส พ่อแม่เผยแพร่เพราะรักลูก ไม่ได้มีเจตนา และแม้พ่อแม่จะไม่เห็นด้วยกับการฟ้องร้องแบบในกฎหมายของต่างประเทศ แต่พ่อแม่ที่ไม่ได้ตั้งค่าความเป็นส่วนตัวของเฟซบุ๊กตนเองในการเผยแพร่ภาพลูก ก็ยังคงมีความระมัดระวังในบางกรณี เช่น การคัดเลือกภาพที่เหมาะสมก่อนทำการเผยแพร่ โดยละเว้นภาพการอวดความร่ำรวย และภาพโป๊เปลือย ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเลือกที่จะรับการเป็นเพื่อนในเฟซบุ๊กเฉพาะคนที่มิปฏิสัมพันธ์ หรือรู้จักในชีวิตจริงเท่านั้น

พ่อแม่บางส่วนก็มีความคิดเห็นในประเด็นภาพโป๊เปลือยว่า สำหรับเด็กแล้วการโป๊เปลือยไม่ใช่ความอนาจารและเป็นเรื่องปกติ แต่ถ้าผู้ใหญ่โป๊เปลือยถึงจะผิดปกติ เพราะในสมัยเด็กก็มีภาพของตนโป๊เปลือยบนเก้าอี้หวาย ที่ผู้ใหญ่ถ่ายไว้ ในขณะที่พ่อแม่บางส่วนแม้จะมองเห็นว่าภาพโป๊เปลือยของลูกเป็นเรื่องปกติเพราะเห็นได้ทั่วไปจากสื่อสังคมออนไลน์ที่คนอื่น ๆ เผยแพร่ แต่โดยส่วนตัวแล้วก็จะไม่เผยแพร่

ภาพโป๊เปลือยของลูกตนเอง (ธนรัช ตังคะประเสริฐ, 2559) ในขณะที่พ่อแม่ร้อยละ 41.3 จากกลุ่มตัวอย่างที่เผยแพร่ภาพลูก 385 คน คิดว่าการเผยแพร่ภาพลูกตอนอาบน้ำหรือไม่ใส่เสื้อผ้าเป็นเรื่องปกติ ซึ่งเสี่ยงต่อการละเมิดความเป็นส่วนตัวเป็นส่วนตัวของลูกและสามารถส่งผลเสียต่อลูกได้โดยตรงในหลายมิติ (ณัฐสริดา จันทร์น้อย, 2565)

ทั้งนี้เมื่อมองย้อนกลับมาในประเทศไทยเรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ภาพเด็คนั้น ปองปราษฎ์ สุนทรเณสัช (2564) อธิบายว่ากฎหมายในประเทศไทยมีข้อบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ภาพผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะในประเด็นโป๊เปลือยโดยตรงนั้น แบ่งเป็น 1. พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ที่อธิบายถึงการห้ามเผยแพร่ภาพลามก อนาจารผ่านคอมพิวเตอร์ให้ประชาชนทั่วไปเข้าถึงได้ และ 2. พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ที่มีการอธิบายรายละเอียดถึงภาพ/คลิป ลามกอนาจารของเด็กว่า ห้ามการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบังคับ ชูเชื้อ ชักจูง ยุยง ส่งเสริมยินยอม ให้เด็กกระทำการหรือแสดงลักษณะลามก อนาจาร ทั้งเพื่อประโยชน์ ค่าตอบแทน และการใด ซึ่งในกรณีนี้หมายรวมถึงการเผยแพร่รูปและคลิปผ่านสื่อสังคมออนไลน์ด้วย อย่างไรก็ตามกฎหมายในประเทศไทยยังมีช่องโหว่ในเรื่องภาพโป๊เปลือยของเด็ก เพราะกฎหมายคุ้มครองในแง่ภาพ/วิดีโอลามก อนาจาร แต่อาจไม่ครอบคลุมถึงภาพ/วิดีโอ โป๊เปลือยของเด็กเล็กๆ เนื่องจากกฎหมายสื่อลามกเน้นเนื้อหาที่โป๊เปลือยที่มีลักษณะลามก อนาจาร เสื่อมเสียศีลธรรม และ

หยาบโหล่นในเรื่องเพศ ซึ่งอาจทำให้ภาพ/วิดีโอเด็กทารกโป๊เปลือยอาจน้ำไม่ถูกนิยามว่าเป็นความอนาจารในความผิดดังกล่าว หากใช้เกณฑ์ทางศีลธรรมตัดสิน

ตัวตนของลูก-ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

แม้ว่าการเผยแพร่รูปของลูกที่ไม่ได้มีลักษณะโป๊เปลือยอาจไม่เข้าข่ายการประเมินด้วยข้อจำกัดด้านกฎหมายที่มีอยู่ในประเทศไทย แต่การเผยแพร่ข้อมูลของเด็กอาจก่อให้เกิดปัญหาทั้งต่อตัวเด็กเอง และต่อพ่อแม่ โดย ภาวิณี คงฤทธิ์ (2564) ได้อธิบายในบทความเชิงการสัมภาษณ์ ดร.ศรีดา ตันตะอริพานิช กรรมการผู้จัดการมูลนิธิอินเทอร์เน็ตร่วมพัฒนาไทยว่าจะส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของเด็ก เพราะการเผยแพร่ข้อมูลชีวิตประจำวันของเด็ก มีแนวโน้มให้ผู้ไม่หวังดีสามารถเข้าถึงข้อมูล ที่จะพาไปสู่ตัวเด็กได้ง่ายดาย ผ่านการตามดูข้อมูลอัปเดตของตัวเด็ก ไปจนถึงการขโมยอัตลักษณ์ตัวตนของเด็กเพื่อใช้ประโยชน์ในทางมิชอบ เช่น การนำภาพไปประกอบการสร้างเรื่องราวเพื่อขอการรับบริจาค

ทั้งนี้ในทางการแพทย์นั้น RAMA channel (2561) มีการอธิบายผ่านการเผยแพร่วิดีโอการสัมภาษณ์ รศ. พญ.ฉัตรประอร งามอุโฆษ ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล ว่าการเผยแพร่ภาพลูกผ่านสื่อสังคมออนไลน์ อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็ก กล่าวคือ มีแนวโน้มที่จะทำให้เด็กสูญเสียความเป็นตัวเองและสูญเสียความเป็นเด็ก จากการที่ถูกถ่ายทอดตัวตนที่ดูน่ารักตลอดเวลา เนื่องจากผู้ปกครองหลายรายมักมี

การจัดการกับเด็กที่ผิดธรรมชาติ เพื่อให้ภาพถ่าย หรือวิดีโอที่ออกมาตรงตรงความต้องการของตน ซึ่งการเผยแพร่บนสื่อสังคมออนไลน์นั้น อนุมานได้ว่าเป็นการเผยแพร่สู่สาธารณชนไปโดยปริยาย เพราะการเข้าถึงข้อมูลที่เป็นอิสระ

การสร้างตัวตนโดยพ่อแม่ยังเป็นปัจจัยที่จะปิดกั้นการพัฒนาการตัวตนของเด็ก จากการลองผิดลองถูกอย่างเป็นธรรมชาติ เพราะถูกครอบงำด้วยการสร้างตัวตนจากการเผยแพร่ของพ่อแม่ ทั้งยังมีแนวโน้มทำให้การเลี้ยงดูของพ่อแม่เปลี่ยนไป เพื่อตอบสนองความต้องการในการเผยแพร่เนื้อหาผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของตัวเอง และนำไปสู่การกำกับลูกให้เป็นไปตามความต้องการแสดงตัวตนที่พ่อแม่คาดหวังไว้ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อในแง่จิตใจของเด็กจากการบังคับควบคุม นำมาซึ่งความหวาดกลัว อับอาย และสูญเสียความมั่นใจ ไม่ต่างจากการกระทำความรุนแรงที่เกิดจากบุคคลใกล้ชิด (ปาณิภา สุขสม, 2563 ; Andra Siibak, & Keily Traks, 2019)

ความน่ากังวลใจของปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นจากการเผยแพร่ภาพลูกของพ่อแม่เกิดขึ้นในหลายแวดวงที่เกี่ยวข้องกับเด็ก โดยองค์กรภาคประชาสังคมที่มีภารกิจเกี่ยวกับเรื่องสิทธิของเยาวชน อย่างมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก ก็ได้ระบุว่าการเผยแพร่ภาพลูกบนสื่อสังคมออนไลน์โดยพ่อแม่เป็นสิ่งที่น่ากังวล มูลนิธิเผยแพร่ข้อเสนอแนะสำหรับการเผยแพร่ภาพลูกบนสื่อสังคมออนไลน์ว่า ต้องขอความยินยอมจากลูก เปลี่ยนมุมมองในการถ่ายภาพเป็นด้านหลัง ภาพมือของลูกขณะทำกิจกรรม ผลงานของลูก หรือใช้กราฟิกแทนตัวลูก เพื่อหลีกเลี่ยงการ

เผยแพร่ใบหน้าของเด็กที่ชัดเจนระบุตัวตนได้ รวมถึงตั้งสถานะของการเผยแพร่เป็นส่วนตัว หรือเฉพาะในวงเพื่อนสนิทและครอบครัวเท่านั้น และสำคัญที่สุดคือการตระหนักคิดอยู่เสมอว่าการเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์จะทำให้ข้อมูลคงอยู่ตลอดไป แม้การลบออก ก็ยังอาจสืบค้นเจอได้ ทั้งนี้การเผยแพร่ภาพลูกในบริบทที่ทำให้เด็กรู้สึกแย่ เช่น การร้องไห้ หรือทำอะไรตลก แม้พ่อ-แม่จะรู้สึกว่าเป็นความน่ารัก แต่กับตัวเด็กเองแล้วอาจไม่ใช่ เพราะสิ่งเหล่านี้อาจนำไปสู่การล้อเลียนจากเพื่อน หรือคนรู้จัก ซึ่งจะกระทบต่อตัวเด็กในการใช้ชีวิตประจำวันได้ (มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก, 2566)

การระมัดระวังและรู้เท่าทันสื่อ

ธนธัช ตั้งคะประเสริฐ (2559) อธิบายว่าการเผยแพร่ภาพลูกลงบนสื่อสังคมออนไลน์สะท้อนภาพการรู้เท่าทันสื่อในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ทั้งอัตลักษณ์ ความปลอดภัย และสิทธิในความเป็นส่วนตัว โดยพ่อแม่ที่ไม่เผยแพร่ภาพลูกจะมีความระแวดระวังมาก กลุ่มที่ตั้งค่าความเป็นส่วนตัวมีความระแวดระวังรองลงมา ในขณะที่กลุ่มที่ไม่ตั้งค่าความเป็นส่วนตัวมีความระแวดระวังน้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ ทั้งยังมีทักษะในการเข้าถึงสื่อน้อยกว่ากลุ่มอื่นอย่างเห็นได้ชัด จากการที่ไม่เข้าใจในระบบการทำงาน รวมถึงมีกลุ่มตัวอย่างที่คัดกรองการเผยแพร่ภาพลูก เพียงความเป็นธรรมชาติ ความคมชัด และความน่ารักของลูกเป็นประเด็นหลักเท่านั้น

ในต่างประเทศเองปรากฏเรื่องดังกล่าวก็เป็นที่น่าสนใจในหลากหลายมิติจากการเกิดขึ้นและกลายเป็นชีวิตประจำวันของสื่อสังคมออนไลน์ ใน

ประเทศอินโดนีเซีย มีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจพ่อแม่ที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ Instagram ในการเผยแพร่ภาพลูก พบว่าพ่อแม่ที่มีความรู้เท่าทันสื่อสูง หรือ มีความเข้าใจต่อเงื่อนไข ข้อจำกัด และผลกระทบที่อาจตามมาของการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ จะมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการจัดการการเผยแพร่ภาพของลูกผ่านสื่อสังคมออนไลน์ Instagram อย่างมีนัยสำคัญ อาทิ มีการให้ความสำคัญต่อความเป็นส่วนตัวของลูกค่อนข้างสูง และจะมีการกำกับตนในฐานะผู้ดูแลความเป็นส่วนตัวของลูกอย่างเข้มข้น ผ่านการตรึงตรงว่าอะไร ควร หรือไม่ควร เผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ Instagram (Harnum & Pinariya, 2023) กล่าวคือ ยิ่งพ่อแม่ยิ่งมีข้อมูล เข้าใจสื่อสังคมออนไลน์มาก ความระมัดระวังในการเผยแพร่ภาพของลูก ตลอดจนการให้ความสำคัญกับความเป็นส่วนตัวของลูกยิ่งมีมากขึ้น

ในประเทศตุรกี มีงานวิจัยที่เสนอว่าการจะป้องปรามพฤติกรรมแบบ Sharenting ที่อาจส่งผลกระทบต่อเด็กนั้น เจ้าหน้าที่ในกลไกของภาครัฐ หรือประชาสังคมที่ดูแลเรื่องสิทธิเด็ก และเยาวชนต้องเข้ามามีบทบาทในการให้ความรู้ ให้คำปรึกษา ตลอดจนสร้างความตระหนักรู้ต่อพ่อแม่ในการระมัดระวังพฤติกรรมการเผยแพร่ภาพลูกในสื่อสังคมออนไลน์ที่อาจนำไปสู่การล่วงละเมิดเด็กในทุกๆ มิติอย่างไม่รู้ตัว ไม่ว่าจะเป็นในด้านสุขภาวะและความเป็นส่วนตัว (Dogan Keskin, A., et al., 2023) หรือกล่าวคือปัญหานี้ไม่อาจแก้ไขได้ด้วยการให้ความรู้ด้านการรู้เท่าทันสื่อผ่านทาง การปล่อยให้กลไกทางสังคมเผยแพร่ข้อมูลในประเด็นนี้เพียงอย่างเดียว แต่ภาครัฐต้องมีกลไกเชิงรุกที่ผลักดันให้พ่อ

แม่ต้องมีความรู้เท่าทันสื่อ เพื่อให้สามารถเข้าถึงพ่อแม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนการศึกษาในประเทศไทยพบว่าปัจจัยส่วนหนึ่งที่ทำให้พ่อแม่เผยแพร่รูป วิดีโอ และข้อมูลของลูกคือแนวคิดที่ฝังรากในสังคมไทยอย่าง “เด็กเสมือนทรัพย์สินของพ่อแม่” ส่งผลให้การตัดสินใจเกี่ยวกับลูกนั้นถูกผูกขาดอยู่กับการตัดสินใจของพ่อแม่ ที่สะท้อนออกมาชัดเจนผ่านการเผยแพร่ภาพลูกของพ่อแม่ พ่อแม่มักมองว่าลูกมีวุฒิภาวะแบบเด็ก ดังนั้นไม่มีวิจรรณญาณที่จะตัดสินใจด้วยตัวเอง ทำให้กว่าร้อยละ 57.7 ของกลุ่มตัวอย่าง 385 คนเลือกที่จะขอความยินยอมจากลูกแค่เพียงบางครั้งเท่านั้น ซึ่งจากการตัดสินใจของพ่อแม่ที่เห็นว่าเรื่องใดไม่เหมาะสมหรือไม่ อาจจะไม่เพียงพอ ต่อความเสี่ยงเรื่องสภาพจิตใจ โดยมีตินนี้อาจทุเลาได้ผ่านการที่พ่อแม่ให้สิทธิกับลูกในการตัดสินใจเผยแพร่เนื้อหาพร้อมกัน ที่จะทำให้ความเสี่ยงในการเผยแพร่เนื้อหาที่อาจจะเป็นที่น่าอับอายสำหรับลูกลดน้อยลง (ณัฐสริดา จันทร์น้อย, 2565) หรือกล่าวคือในประเทศไทยนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำให้พ่อแม่ให้ความสำคัญกับการเคารพสิทธิส่วนบุคคลของเด็ก ควบคู่กับการสร้างความรู้เท่าทันสื่อไปด้วย

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การเผยแพร่ภาพลูกในสื่อสังคมออนไลน์ เป็นสิ่งที่แม้จะมีการตื่นตัวในการศึกษาขึ้นทั่วโลก แต่ในสังคมไทย พ่อแม่จำนวนหนึ่งยังเห็นว่าประเด็นดังกล่าวเป็นเรื่องธรรมดาสามัญที่ทำได้ ซึ่งอาจจะก่อให้เกิด

สิ่งที่คาดไม่ถึงตามมาได้ในอนาคตจากเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไป การสร้างความรู้เท่าทัน และความระมัดระวังให้พ่อแม่ในสิทธิของลูก รวมถึงกลไกในการป้องกัน จึงเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง จากการศึกษาแล้วสิ่งที่พอเป็นไปได้ คือการให้ความรู้แก่สังคมอย่างสม่ำเสมอจากองค์กรสื่อ และองค์กรที่มีความน่าเชื่อถือ ต่อเรื่องเด็ก เช่น องค์กรทางการแพทย์ องค์กรที่ดูแลเรื่องข้อมูลส่วนบุคคลของรัฐ เป็นต้น

กลไกหนึ่งนี้อาจช่วยสนับสนุนให้เกิดการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแพร่ภาพลูกของพ่อแม่ได้นั้น ธนะรัชต์ ดังคะประเสริฐ (2559) พบว่าคนรอบตัวของพ่อแม่ มีส่วนสำคัญที่จะช่วยบอกกล่าวและให้ความรู้ ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติตามได้มาก การเผยแพร่ข้อมูลทั้งประโยชน์และภัยในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในลักษณะนี้อย่างต่อเนื่อง จึงมีความสำคัญยิ่ง ให้สังคมเกิดความเข้าใจร่วมกัน และนำไปสู่การปกป้องเด็ก อย่างไรก็ตามการจะทำให้ผู้คนในสังคมเข้าใจและนำไปปฏิบัติตามได้นั้นยังต้องการปัจจัยหนุนเสริมมากกว่านั้น ได้แก่ การที่สังคมสร้างบรรทัดฐานที่ให้ความสำคัญกับความเป็นส่วนตัว และสิทธิของลูก ซึ่งจะนำไปสู่การระมัดระวังและให้ออกาสลูกในการตัดสินใจการเผยแพร่ภาพ หรือข้อมูลอื่นๆ ของลูกโดยไม่พลอใช้ความเป็นพ่อแม่ผูกขาดการตัดสินใจแทน

ในขณะที่รูปแบบการเลี้ยงดูลูกเองก็สำคัญต่อการรู้เท่าทันสื่อของพ่อแม่ในการเผยแพร่ภาพลูกผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ เนื่องจากว่าพ่อแม่ที่มีการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยที่ถามความเห็นของลูก และให้ออกาสในการตัดสินใจร่วมกัน มีแนวโน้มที่จะเผยแพร่เนื้อหาของลูกผ่าน

การตัดสินใจร่วมกันกับลูก และถามความยินยอม ทำให้ทั้งครอบครัวได้ไตร่ตรองและช่วยกันขบคิดหาความเป็นไปได้ของความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นต่อการเผยแพร่ นั้น นอกจากนี้การที่พ่อแม่ให้ความใส่ใจกับสิทธิความเป็นส่วนตัวของลูกเองก็มีความสำคัญในการตัดสินใจเผยแพร่รูปของลูกด้วยเช่นกัน เพราะเมื่อเห็นว่าลูกมีสิทธิต่อตนเองแล้ว การที่จะตัดสินใจแทนก็จะลดลงและมีแนวโน้มที่จะระแวดระวังมากขึ้นด้วย (ณัฐศรिता จันทน์น้อย, 2565)

กล่าวโดยสรุปแล้วพฤติกรรมการเผยแพร่ภาพลูกของพ่อแม่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์นั้น แฝงเร้นไปด้วยมิติที่หลากหลาย การเฝ้าระวัง การสร้างกลไก การส่งเสริมให้พ่อแม่มีความระแวดระวังและรู้เท่าทันสื่อจึงไม่อาจทำได้เพียงรูปแบบของกฎหมายเท่านั้น แต่เป็นเรื่องราวที่ต้องขบคิดร่วมกันทั้งสังคมว่าจะสามารถสร้างกลไกใดในการเฝ้าระวัง และคุ้มครองความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการให้ผู้ครอบครองพ่อแม่มีส่วนในการช่วยบอกกล่าว หล่อหลอมวิธีคิด ทั้งด้านการรู้เท่าทันสื่อและการเคารพสิทธิของลูก ไปจนถึงการใช้กลไกเจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม และผู้เชี่ยวชาญในวงการแพทย์คอยให้คำปรึกษาในกระบวนการการเลี้ยงดูลูก อย่างไรก็ตามส่วนที่สำคัญที่สุดในประเด็นนี้ก็คือพ่อแม่ ที่เป็นผู้เลือกความเหมาะสม และเลือกวิธีการเลี้ยงดูลูกที่เหมาะสมกับตัวเอง ตลอดจนการให้ความสำคัญกับสิทธิส่วนตัวของลูกมากขึ้นเพียงใด เพราะสุดท้ายแล้วลูกคือคนที่อาจต้องรับความเสี่ยงจากการกระทำของพ่อแม่ในวันข้างหน้า

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

ข่าวสด. (2566, 23 มีนาคม). ระวัง! ฝรั่งเศสออกกฎหมายใหม่ โปสเตอร์ปลูก

ลงโซเซียล = ผิด เตือนละเมิดสิทธิ? ข่าวสด.

<https://www.khaosod.co.th/around-the-world>

news/news_7574268

งานสื่อสารองค์กร คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี. (2561). เดือน

โปสเตอร์ปลูกลงโซเซียลฯ อาจเกิดผลเสียที่คาดไม่ถึง,

<https://www.rama.mahidol.ac.th/ramachannel/article/%E0%B9%80%E0%B8%95%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%99%E0%B2%82%E0%B8%9F%E0%B8%AA%E0%B8%95%E0%B9%8C%E0%B8%A3%E0%B8%B9%E0%B8%B%E0%B8%A5%E0%B8%B9%E0%B8%81%E0%B8%A5%E0%B8%87%E0%B9%82%E0%B8%8B%E0%B9%80%E0%B8%8A/>

ณัฐสรिता จันทร์น้อย. (2565). พฤติกรรมการแบ่งปันเนื้อหาลูกบนสื่อสังคม

ออนไลน์ของพ่อแม่คนไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ).

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนธัช ดังคะประเสริฐ. (2559). บทบาทการสื่อสารรูปลูกผ่านเฟซบุ๊ก. (การ

ค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปาณิภา สุขสม. (ธันวาคม 2563). การแชร์ข้อมูลส่วนตัวลูกของพ่อแม่กับ

คุณค่าความเป็นส่วนตัวของเด็กในสื่อสังคมออนไลน์.

วารสารวิชาการ กสทช. 4 (4), 112-129.

ปองปราชญ์ สุนทรเภสัช. (มิถุนายน 2564). การสื่อสารกฎหมายคุ้มครองเด็กบนโลกออนไลน์จากการกระทำของผู้ปกครอง. *วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิต*. 15 (1), 99-127.

พรรณวดี ประยงค์, กานตชาติ เรืองรัตนอัมพร. (สิงหาคม 2565). การจัดการอัตลักษณ์ลูกบนเฟซบุ๊กแฟนเพจโดยพ่อแม่ที่เป็นอินฟลูเอนเซอร์. *วารสารศาสตร์*. 15(2), 58-100.

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562. (2562). ราชกิจจานุเบกษา (เล่ม 136 ตอนที่ 69 ก. หน้า 52-95).

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546. (2546). ราชกิจจานุเบกษา (เล่ม 120 ตอนที่ 95 ก. หน้า 1 33).

ภาวิณี คงฤทธิ์. (2564). ‘Sharenting’ เมื่อการโพสต์รูปด้วยความรักของพ่อแม่อาจกำลัง ‘ละเมิดสิทธิ’ ของลูก.

<https://www.the101.world/the-perils-of-sharenting/>

RAMA channel, (7 มิถุนายน 2561). เตือนพ่อแม่ โพสต์รูปลูกลงโซเชียล : พบหมอรามา ช่วง คุยข้าวเมากับหมอ 7 มิ.ย.61(3-7).

<https://www.youtube.com/watch?v=DKOlSJYo8Lc>.

มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก (2566). โพสต์รูปลูกลงโซเชียล แบบไม่ละเมิดสิทธิเด็ก. <https://www.thaichildrights.org/story/postphoto220122/>

ภาษาอังกฤษ

Andra Siibak, & Keily Traks. (2019). The dark sides of sharenting.

Catalan Journal of Communication and Cultural Studies, 11(1),115-121.

https://www.researchgate.net/publication/333607170_The_dark_sides_of_sharenting

Chiappe, Andres & Buitrago, Mauricio & Ramírez-Montoya, María-Soledad. (2020). Digital footprints (2005–2019): A systematic mapping of studies in education. *Interactive Learning Environments*. 28. 1-14.

10.1080/10494820.2020.1814821.

Doğan Keskin, A., Kaytez, N., Damar, M., Elibol, F., & Aral, N.

(2023). Sharenting Syndrome: An Appropriate Use of Social Media?. *Healthcare (Basel, Switzerland)*, 11(10), 1359. <https://doi.org/10.3390/healthcare11101359>

Dijck, J. V. (2013). ‘You have one identity’: performing the self on Facebook and LinkedIn. *Media Culture Society*,35(2),199-215.

Federal Trade Commission. (2013, January 17). Children’s Online Privacy Protection Act of 1998. Federal Trade Commission.

<https://www.ftc.gov/legallibrary/browse/rules/childrens-online-privacy-protection-rule-coppa>

- Harnum, R., & Pinariya, J. M. (2023). The Effect of Parents Digital Literacy on Sharenting Practices and Children's Privacy on Instagram. *Communicate Journal of Communication Studies*. 10(1):13, 13-21.
- Justin Huggler. (2016). Austrian teenager sues parents for 'violating privacy' with childhood Facebook pictures. The Telegraph.
<https://www.telegraph.co.uk/news/2016/09/14/austrian-teenager-sues-parents-for-violating-privacy-with-childh/>
- Livingstone, S. et al. (2018), What Do Parents Think, and Do, about Their Children's Online Privacy? Parenting for a Digital Future: Survey Report 3, London: Department of Media and Communications, The London School of Economics and Political Science.
- Lupton, Deborah & Pedersen, Sarah & Thomas, Gareth. (2016). Parenting and Digital Media: From the Early Web to Contemporary Digital Society: Parenting and Digital Media. *Sociology Compass*. 10. 730-743.
10.1111/soc4.12398.
- Steinberg, S.B. (2017). Sharenting: Children's Privacy in the Age of Social Media. *Emory Law Journal*, 66, 839-884